

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет охорони здоров'я, соціальної роботи та психології

Школа соціальної роботи ім. В. І. Полтавця

Кваліфікаційна робота

на тему: «**Жіноче безробіття в сучасних умовах**»

Виконала:

студентка 4-го року навчання,
спеціальності «231 Соціальна робота»

Бібік Дарина Ігорівна

Науковий керівник: Романова Н.Ф.,

канд. пед. н., доцент

Рецензент Кальницька К.О

Бакалаврська робота захищена

з оцінкою «_____»

Київ – 2024

ЗМІСТ

<i>ВСТУП</i>	4
<i>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ</i>	7
<i>НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ПОШИРЕННЯ ЖІНОЧОГО БЕЗРОБІТТЯ</i>	7
1.1 Гендерна нерівність на ринку праці та його вплив на жіноче безробіття	7
1.2 Жіноче безробіття та фактори його впливу на сімейні відносини	11
1.3 Економічні наслідки впливу жіночого безробіття на стан сімейного бюджету та фінансової стабільності в родині	14
<i>РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ</i>	17
2.1 Час і місце проведення дослідження	17
2.2 Етапи проведення дослідження	17
2.3 Процедура проведення дослідження	17
2.4 Методи та інструменти дослідження.....	18
2.5 Характеристика вибірки	18
2.6 Етичні засади проведення дослідження та труднощі	19
2.7 Концептуалізація понять	20
<i>РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ЖІНОЧОГО БЕЗРОБІТТЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	21
3.1 Психологічні наслідки жіночого безробіття, які впливають на загальне самопочуття, самооцінку та психічне здоров'я жінок	21
3.2 Вплив безробіття на міжособистісні відносини у сім'ї та рівень конфліктів	24

3.3 Соціальна ізоляція та втрата соціального статусу жінок унаслідок втрати роботи	26
3.4 Шляхи вирішення ситуації щодо жіночого безробіття	28
<i>ВИСНОВКИ</i>.....	29
<i>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</i>	30
<i>ДОДАТКИ</i>	34

ВСТУП

Жіноче безробіття пов'язане з дисбалансом на сучасному ринку праці та вимагає ретельного аналізу в сучасних умовах війни. Згідно з дослідженням, яке було проведено соціологічною службою Центру Разумкова (28.09 - 04.10 2023 року) сучасний ринок праці в Україні стикається з численними викликами, які стосуються не лише економічних показників, але й соціальних аспектів, таких як гендерна нерівність та сімейні стосунки (Лібанова, Дзеркало тижня, стаття «Як змінився ринок праці у воєнний час: сьогоднішня та перспективи», 2023). На думку дослідниці «жінки частіше стикаються з проблемою безробіття через дискримінацію на ринку праці, обмежені можливості для кар'єрного росту, а також відповідальність за догляд за сім'єю, що ускладнює їхню можливість працювати на повний робочий день» (Лібанова, Дзеркало тижня, стаття «Як змінився ринок праці у воєнний час: сьогоднішня та перспективи», 2023).

Проблема жіночого безробіття в Україні має досить серйозні наслідки для сімейних відносин. Відсутність стабільного доходу в сім'ї може призвести до фінансових труднощів, стресу та конфліктів. Крім того, жінки, які перебувають у ситуації безробіття, можуть втратити власну самооцінку та відчуття самостійності, що може згодом негативно позначитися на їхньому психологічному стані та сімейному благополуччі. Жінки частіше стикаються з обмеженими можливостями для кар'єрного зростання та заробітної плати. Соціокультурні норми і стереотипи щодо ролі жінки у суспільстві також можуть впливати на можливості працевлаштування. «Українське суспільство може стикатися зі звичкою надавати перевагу чоловікам у виборі робочих місць, що ускладнює ситуацію для жінок на ринку праці» (Гендерні диспропорції під час війни, Національний інститут стратегічних досліджень, 2022).

Значна кількість жінок відповідає за догляд за сім'єю та дітьми, що може ускладнювати здійснення повноцінної кар'єри. Недоступність дитячих садків та інфраструктури для догляду за дітьми може бути перешкодою для працевлаштування жінок.

Загалом, на думку багатьох дослідників (О. Брисковська, С. Козловська, Я. Пелих, Н. Харченко), жіноче безробіття можна визначити як ситуацію, коли жінки у працездатному віці не мають роботи, активно шукають зайнятість та готові до праці, але не можуть знайти відповідну роботу через об'єктивні або суб'єктивні обмеження (Реалізація гендерної політики в умовах суспільних трансформацій, 2023).

Спостереження за цим явищем вимагає глибокого розуміння його наслідків для сімейного благополуччя, психосоціального здоров'я та загальної динаміки сімейного життя, оскільки втрата однієї з осіб сім'ї в ролі економічного осередку може порушити фінансову стабільність та викликати стресові ситуації. Крім того, жіноче безробіття може мати серйозний вплив на психосоціальне здоров'я як самої жінки, так й її родини, включаючи ризик виникнення депресії, невпевненості у власних силах та соціальної ізоляції.

Розуміння та аналіз наслідків жіночого безробіття є важливим завданням для забезпечення стабільності та психосоціального розвитку жінок, нормалізації впливу на сімейне благополуччя та покращення динаміки відносин всередині сім'ї, що свідчить **про актуальність теми** дослідження.

Об'єкт дослідження: жіноче безробіття.

Предмет дослідження: наслідки та шляхи подолання жіночого безробіття в сучасних умовах.

Мета дослідження: вивчити причини та наслідки жіночого безробіття та шляхів подолання в сучасних умовах.

Відповідно до мети, **завданням дослідження є:**

1. Вивчити причини жіночого безробіття та гендерної нерівності на сучасному ринку праці.
2. Виявити соціально-психологічні наслідки жіночого безробіття, які впливають на загальний стан жінок.
3. Визначити вплив безробіття на міжособистісні відносини (довірливі тощо) та стосунки у сім'ї.

4. Визначити шляхи подолання жіночого безробіття в сучасних умовах.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ПОШИРЕННЯ ЖІНОЧОГО БЕЗРОБІТТЯ

1.1 Гендерна нерівність на ринку праці та його вплив на жіноче безробіття

Питання гендерної нерівності викликає занепокоєння національних урядів, міжнародних організацій, дослідницьких інститутів і політично впливових груп, оскільки воно має ряд наслідків. Нижча заробітна плата для жінок може збільшити їх економічну залежність від своїх партнерів - чоловіків, що, у свою чергу, може негативно вплинути на стосунки на сімейному рівні. Крім того, багато жінок є єдиними годувальниками в родині. Для самотніх матерів негативні результати щодо працевлаштування можуть підвищити ймовірність того, що інтереси дітей також постраждають, оскільки це спровокує цілий ряд складних життєвих обставин.

У статті «Гендерні відмінності ринку праці: уроки Клаудії Голдін для України» аналізується вплив гендерної нерівності на динаміку ринку праці з використанням концептуальних основ економічної теорії. В основі цього дослідження лежить концепція Клаудії Голдін, відомого економіста та лауреата премії пам'яті Альфреда Нобеля з економіки 2023 року, яка детально дослідила механізми, що створюють гендерні відмінності на ринку праці в контексті розвинених країн. Як зазначено в статті, «розуміння ролі жінки на ринку праці дуже важливе для суспільства» (Клаудія Голдін, 2023).

Внаслідок масової еміграції, велике значення має використання трудового потенціалу жінок для компенсації різкого скорочення людського капіталу та загальної пропозиції робочої сили через збільшення кількості населення, зокрема внаслідок масової еміграції населення під час війни. Станом на 30.09.2023 понад 4,2 млн мешканців України мають статус внутрішньо переміщеної особи в

країнах ЄС (Статистика Європейського союзу: Різноманітність у впливі COVID-19 на зайнятість за статтю, 2023).

Соціологічні опитування свідчать про значно більші гендерні відмінності в оплаті праці під час війни (10 312 грн на місяць у жінок проти 15 377 грн на місяць у чоловіків). Частково це можна пояснити більшою тривалістю робочого тижня (46,1% чоловіків і 31,9% жінок працювали більше 40 годин і менше 40 годин - 21,6% жінок і лише 13,9% жінок працювали більше 40 годин і менше 40 годин), частково через незадекларований дохід, який є більш поширеним серед чоловіків. Однак найчастіше про скорочення зарплати після 24 лютого 2022 року повідомляли чоловіки (42,4% чоловіків проти 38,6% жінок); 36,7% чоловіків і 44,9% жінок наголосили на незмінності зарплати, тому що досить висока інфляція також означає зниження купівельної спроможності.

У 2021 році найбільший гендерний розрив в оплаті праці в Україні спостерігався в таких видах економічної діяльності, які, як видається, не висувають особливих вимог до режиму праці: мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (середня зарплата жінок становить 65,2% від зарплати чоловіків). У фінансовій та страховій діяльності (68,1%), а найнижче в освіті (95,7%) і в секторі адміністративних і допоміжних послуг (в середньому жінки заробляють на 1,5% більше, ніж чоловіки), тобто там, де з багатьох причин працюючи години в офісі є коротшими (Архів публікацій: Зайнятість населення України, 2021).

З'ясувалося, що найважливішими причинами втрати роботи під час російсько-української війни – є закриття підприємств та скорочення штатів (7,6 % жінок і 10,4 % чоловіків); при цьому знайшли роботу лише 5,0 % жінок і 6,0 % чоловіків. Однак, з опитаних чоловіків та жінок, 48,1 % і 35,1 % вважають, що у разі втрати роботи вони доволі швидко знайдуть нову, а точніше – упродовж 3 місяців. Жінки налаштовані менш оптимістично, що значною мірою пов'язано з необхідністю догляду за дітьми не лише дошкільного, а й шкільного (принаймні раннього) віку, які через повітряні тривоги часто вимушені залишаються вдома. Тож, основною складністю пошуку роботи в Україні сьогодні є професійна

підготовка, яка не відповідає вимогам роботодавця і незадовільний рівень оплати праці.

Згідно з аналізом української дослідниці Елли Лібанової, «ефективна стратегія зменшення гендерної нерівності на українському ринку праці потребує комплексного підходу, який включає не лише економічні заходи, а й ініціативи соціальної культури та політики. Такий підхід вимагає впровадження спеціальних програм, спрямованих на підвищення обізнаності та підтримку жінок на ринку праці, стимулювання більшої участі жінок у сферах, а також проведення правової реформи для забезпечення рівних можливостей» (Лібанова, 2022). На завершенні статті вбачається необхідність подальших науково-практичних досліджень механізмів формування гендерних розривів на ринку праці в Україні та розробки ефективних стратегій їх подолання в контексті загальних соціально-економічних трансформацій.

Крім того, посилаючись на статтю «Дослідження проблем гендерного нерівноправ'я на ринку праці України» (Вахлакова В.В., Крамчанинова А.О. та Голікова В.А) можна зауважити, що в Україні, як і у цілому світу, прогресує питання гендерної нерівності, дискримінація між чоловіком та жінкою. Головною ідеєю статті, на нашу думку, є пошук балансу між сімейними та трудовими обов'язками. Забезпечення балансу між сімейними та професійними обов'язками стає важливим для забезпечення ефективного функціонування суспільства та підтримки розвитку індивідуального та колективного добробуту.

Важливим аспектом цієї проблеми є нерівність умов та можливостей жінок і чоловіків на робочому місці. Досягнення балансу між сімейними та професійними обов'язками має велике значення для створення сприятливого середовища не лише для окремих людей, а й для суспільства в цілому. Коли люди здатні ефективно поєднувати свої сімейні та професійні обов'язки, це сприяє їхньому здоров'ю, психологічному благополуччю та загальному щастю загалом. Для досягнення такого балансу слід впроваджувати політику, яка сприяє гнучкому графіку роботи, наданню відпусток по догляду за дитиною, створенню доступних дитячих садків і шкіл, а також підтримці сімей, які виховують дітей.

Такі заходи допомагають розширити можливості жінок і чоловіків на робочому місці, зменшити гендерні стереотипи та забезпечити більш рівномірний розподіл сімейних і професійних обов'язків між жінками і чоловіками.

Таким чином, сприяння балансу між сімейними та професійними обов'язками не лише сприяє добробуту та щастю людей, але й є важливим кроком на шляху розвитку суспільства як згуртованої та зрілої спільноти.

Огляд гендерних відмінностей ринку праці на основі теорій Клаудії Голдін демонструє, як історичні та соціальні фактори сформували нинішній стан, де жінки часто отримують меншу зарплату за аналогічну роботу, виконувану чоловіками. Ці відмінності є результатом глибоко вкорінених стереотипів і бар'єрів, які обмежують можливості жінок у багатьох секторах економіки. Статистика Європейського Союзу підкреслює, що масова еміграція та внутрішнє переміщення населення, особливо під час криз, змінює гендерний склад робочої сили та ставить нові виклики перед ринком праці. У цьому контексті жіночий трудовий потенціал може слугувати важливим ресурсом для відновлення економіки та компенсації дефіциту робочої сили.

Дослідження проблем гендерної нерівності підкреслює важливість створення умов, які б забезпечили баланс між сімейними та професійними обов'язками, сприяючи тим самим кращому функціонуванню суспільства. Необхідність гнучких робочих умов, доступу до якісних послуг з догляду за дітьми, а також програм підтримки, що дозволять жінкам вільно обирати між кар'єрою та сімейними обов'язками, є ключовими для досягнення гендерної рівності.

Огляд літератури свідчить, що гендерна нерівність на ринку праці являє собою комплексну проблему, що включає економічні, соціальні та культурні аспекти. Нерівність в оплаті праці, обмеження можливості для професійного зростання жінок, а також відсутність належної підтримки в балансуванні між роботою та сімейними обов'язками є серйозними викликами. Забезпечення гендерної рівності потребує комплексного підходу, включаючи правові, економічні, освітні та соціальні заходи.

1.2 Жіноче безробіття та фактори його впливу на сімейні відносини

Жіноче безробіття визначається як відсутність роботи у жінок, які активно шукають роботу та готові її виконувати. Згідно із Кодексом Законів про працю «жіноче безробіття, це стан, коли жінки здатні та готові до трудової діяльності, не можуть знайти роботу в умовах сучасного ринку праці». Ця проблема впливає не тільки на економіку країни, але й на стабільність і благополуччя сімейних систем. Жіноче безробіття має численні наслідки, зокрема, «змінює міжособистісні відносини у сім'ях, спричиняючи психологічні, емоційні та соціальні зміни в житті жінок і їхніх родин» (Закон України «Про зайнятість населення», 2021).

Жіноче безробіття знижує загальний сімейний дохід, що може призвести до фінансових труднощів, стресу та напруження в сімейних відносинах. Зменшення доходу часто спонукає сім'ї переглядати свої витрати, що може викликати конфлікти, особливо якщо такі рішення впливають на якість життя дітей або звичний уклад життя. Дослідження показують, що безробіття значно підвищує ймовірність сімейних сварок та розлучень (Amato & Sobolewski, 2001).

Безробіття також може серйозно вплинути на самооцінку та самоповагу жінок, адже втрата роботи часто сприймається як особиста невдача. Жінки, які стикаються з безробіттям, часто відчують депресію, тривогу та інші негативні емоційні стани, що можуть вплинути на їх здатність підтримувати здорові взаємини в сім'ї (Belle & Bullock, 2006). Жіноче безробіття може спричинити зміни у традиційному розподілі ролей у сім'ї, що може викликати напругу між партнерами. Чоловіки можуть відчувати збільшений тиск, беручи на себе основний тягар забезпечення сім'ї, в той час як безробітні жінки можуть відчувати себе менш цінними через втрату внеску в сімейний бюджет. Це може вести до незадоволеності та конфліктів (Barnett & Rivers, 1994).

Довготривале безробіття є значним стресором, який може впливати на психічне здоров'я людей та взаємодії у сім'ї. Згідно з дослідженням Кесслера,

Тернера та Хауса, «тривалий період безробіття асоційований з підвищеним рівнем стресу, що може призвести до розвитку хронічних психологічних розладів, включаючи депресію» (Kessler, Turner, & House, 1988).

Крім того, жіноче безробіття може вплинути на соціальні зв'язки та взаємодію з оточенням. Через відчуття сорому та низьку самооцінку жінки можуть уникати соціальних контактів, що може призвести згодом до соціальної ізоляції та посилення негативних емоцій. Безробіття також може негативно вплинути на стосунки в сім'ї та партнерські відносини. Фінансовий тиск та емоційний стрес можуть спричинити конфлікти та напругу, що, в свою чергу, може погіршити психічне здоров'я жінок. Безробіття також може змінити традиційний розподіл ролей у сім'ї, особливо коли жінка втрачає роботу. Це може призвести до переоцінки ролей у сім'ї, що часто супроводжується конфліктами через нові виклики та відчуття невпевненості в сімейних стосунках (Belle & Doucet, 2003).

Задля мінімізації негативного впливу безробіття на міжособистісні відносини у сім'ї, важливо надавати підтримку та ресурси для вирішення психологічних проблем та конфліктів, що виникають.

Згідно з дослідженнями, безробітні жінки мають вищий ризик розвитку психічних розладів, таких як депресія, тривожні розлади та розлади харчової поведінки, порівняно з працюючими жінками. Психологічна підтримка та програми з розвитку вмінь можуть допомогти безробітним особам відновити самооцінку та підтримати позитивні сімейні стосунки (Amato & Zuo, 1992). Також важливо надавати психологічну підтримку для жінок, що стикаються з безробіттям, щоб зменшити негативний вплив на їхнє емоційне становище (Vinokur & Price, 1991).

Вирішення проблеми жіночого безробіття вимагає комплексного підходу. На державному рівні потрібно стимулювати створення робочих місць, особливо в галузях, де домінують жінки. Навчальні програми та курси перекваліфікації можуть допомогти жінкам адаптуватися до змін на ринку праці.

Отже, жіноче безробіття має глибокий вплив на суспільство, діючи не тільки на економіку, але й на особистісне та сімейне життя жінок. Втрата роботи знижує сімейні доходи, збільшує фінансові труднощі та створює стресові умови, які можуть призводити до сімейних конфліктів і навіть до розлучень. Емоційні наслідки безробіття також значні. Відсутність роботи часто веде до зниження самооцінки жінок, відчуття втрати ідентичності та інколи спричиняє серйозні психічні проблеми, такі як депресія та тривога. Це може ускладнити відносини в сім'ї та знизити якість життя.

1.3 Економічні наслідки впливу жіночого безробіття на стан сімейного бюджету та фінансової стабільності в родині

Жіноче безробіття є серйозною проблемою, яка негативно впливає на стан сімейного бюджету та фінансову стабільність у родині. Відсутність стабільного джерела доходу може призвести до значного зниження рівня життя та погіршення фінансового становища сім'ї.

Втрата роботи жінкою часто означає втрату важливого джерела доходу для сім'ї. Це може стати причиною зниження рівня життя, неможливості оплати комунальних послуг, іпотеки або погашення кредитів, що, в свою чергу, може призвести до збільшення боргових зобов'язань і фінансових труднощів.

Жіноче безробіття також може вплинути на психологічний клімат у родині. Відчуття невпевненості та стресу, пов'язані з відсутністю роботи, можуть негативно позначитися на стосунках між членами сім'ї та загальній атмосфері в домі. Окрім фінансових проблем, безробіття жінок може мати серйозний вплив на їхнє психічне та фізичне здоров'я. Втрата роботи часто супроводжується стресом, тривогою та депресією, що може відобразитися на загальному благополуччі сім'ї. У випадку, коли жінка є єдиним годувальником у сім'ї, наслідки її безробіття можуть бути особливо руйнівними. Відсутність доходу може поставити під загрозу забезпечення базових потреб, таких як харчування, житло та медичне обслуговування. Фінансова нестабільність, спричинена жіночим безробіттям, може також мати негативний вплив на освіту дітей. Батьки можуть бути змушені відмовитися від додаткових занять або навіть перервати навчання дітей через нестачу коштів (Організація економічного співробітництва та розвитку, 2024).

Крім того, жіноче безробіття може посилити гендерну нерівність у суспільстві. Жінки, які втратили роботу, стикаються з додатковими перешкодами при працевлаштуванні, що призводить до їх економічної залежності та зменшення можливостей для самореалізації.

Економічні наслідки жіночого безробіття також можуть вплинути на споживчий попит та економічне зростання в країні. Зниження купівельної спроможності сімей, де жінки втратили роботу, може призвести до зменшення споживчих витрат та уповільнення економічної активності.

Згідно з визначенням Міжнародної організації праці, «безробітний» - це особа віком від 15 до 72 років (включно), яка не мала в звітному періоді будь-якої оплачуваної роботи або доходу, активно шукала роботу або намагалася організувати власну справу і була готова приступити до роботи негайно.

Фінансова нестабільність, спричинена жіночим безробіттям, може також вплинути на доступ до медичного обслуговування для членів сім'ї. Відсутність страхування та коштів для оплати медичних послуг може призвести до погіршення стану здоров'я та обмеження доступу до необхідної допомоги (Unemployment and Labour Underutilization, n.d.).

Окрім прямих економічних наслідків, жіноче безробіття також може мати соціальні та психологічні наслідки для сім'ї. Воно може призвести до соціальної ізоляції жінки, втрати впевненості у собі та самооцінки, що, в свою чергу, може негативно вплинути на її стосунки з партнером та дітьми.

Щоб подолати негативні наслідки жіночого безробіття, важливо забезпечити доступ до ефективних програм перекваліфікації та професійного навчання для жінок. Це допоможе їм адаптуватися до змін на ринку праці та підвищити свою конкурентоспроможність (Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями, 2024).

Уряд також відіграє важливу роль у вирішенні проблеми жіночого безробіття. Розробка та впровадження відповідних політик і програм, спрямованих на сприяння працевлаштуванню жінок, може допомогти зменшити негативний вплив на сімейні бюджети та фінансову стабільність. Забезпечення рівних можливостей для жінок на ринку праці, боротьба з дискримінацією та створення сприятливих умов для поєднання роботи та сімейних обов'язків є ключовими факторами для подолання жіночого безробіття та його негативних наслідків.

Фінансові труднощі, пов'язані з безробіттям матері, можуть негативно позначитися на доступі дітей до якісної освіти та додаткових навчальних ресурсів. Батьки можуть бути змушені відмовитися від оплати додаткових занять, репетиторів або гуртків для дітей через брак коштів.

У крайніх випадках діти можуть бути вимушені тимчасово перервати навчання, що матиме негативний вплив на їхній розвиток та майбутні перспективи. Обмежені фінансові можливості можуть ускладнити доступ до навчальної літератури, комп'ютерів, інтернету та інших ресурсів, необхідних для ефективного навчання. Стрес та занепокоєння, пов'язані з фінансовими труднощами, можуть негативно позначитися на концентрації уваги та успішності дітей у школі.

Огляд наукової літератури доводить, що наслідки жіночого безробіття виходять за межі простої втрати доходу. Вони включають глибокі соціальні зміни, які можуть призвести до довготривалого погіршення якості життя та соціальної стабільності сімей. Відсутність стабільного доходу веде до різких фінансових труднощів, включаючи зниження рівня життя, неможливість своєчасної оплати основних рахунків та накопичення боргів. Це не лише зменшує загальну фінансову стабільність сім'ї, але й викликає значні стреси, що можуть порушити гармонію та взаєморозуміння між членами сім'ї.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Час і місце проведення дослідження

Дослідження проводилось у форматі онлайн, за допомогою застосунку Zoom за період березень-квітень 2024 року. Запрошення було надіслано на пошту кожній з респонденток. Потім була пропозиція зробити спільний чат у месенджері для зустрічі респонденток, щоб вони могли задати відповідні запитання щодо зустрічі, часу тощо. Час ми обрали обідній, так як для всіх респонденток це був найзручніший час.

2.2 Етапи проведення дослідження

Проведення дослідження складалося з трьох етапів. Перший етап – підготовчий, другий – основний і третій – заключний. Підготовчий етап (початок березня 2024 року) включав в себе визначення проблеми, теми, цілей і завдань дослідження. Також вибір методу збору даних та інструментів, пошук респондентів, договорів про зустріч з респондентками, розробки гайду для напівструктурованого інтерв'ю, формування вибірки, огляд літератури.

Другий та основний етап (середина березня 2024 року) передбачав проведення напівструктурованого інтерв'ю у форматі онлайн з 8 респондентками, аналіз даних та обговорення отриманих результатів.

Заключний етап (кінець березня – початок квітня 2024 року) прогнозував формулювання висновків та розповсюдження результатів дослідження.

2.3 Процедура проведення дослідження

Методом збору інформації було обрано напівструктуровані інтерв'ю, які були проведені у форматі офлайн. Було обрано 10 респонденток, проте дві з них відмовилися надавати інтерв'ю. Запрошення респонденток до участі у дослідженні відбувалося за допомогою телефонних дзвінків та електронних листів у таких месенджерах, як Viber, Telegram, WhatsApp. Після згоди на проведення дослідження було зроблено спільну групу у месенджері Telegram

(щоб респондентки могли задати запитання, які їм незрозумілі), де було 8 учасниць. Перед початком інтерв'ю було зазначено, що розмова конфіденційна та був запит на згоду кожної респондентки. Крім того, повторювалась мета дослідження абсолютно для кожної з респонденток. Кожне інтерв'ю тривало до 1 години.

2.4 Методи та інструменти дослідження

Методом дослідження є напівструктуроване інтерв'ю. Метод, який було обрано, відноситься до якісного методу збору даних. Нами було розроблено три гайди (додаток А, Б, В), які враховували різні причини безробіття серед жінок (які ніколи не працювали, хто втратив роботу через війну або інші обставини безробіття) для інтерв'ювання. Бесіда з респондентами тривала близько 1 години. Цього часу вистачає для обговорення ключових моментів та теми загалом. Під час проведення дослідження були використані такі інструменти: записник та три гайди інтерв'ю, які склалися з трьох блоків.

2.5 Характеристика вибірки

Вибірка включала жінок різного віку (від 19 до 28 років) та з різним стажем роботи (від тих, хто ніколи не працював, до тих, хто втратив роботу через війну або інші обставини). Розподіл учасниць був зроблений з урахуванням статусу (табл. 1)

Таблиця 1

Загальна характеристика респондентів

Респондентки	Статус	Інструменти дослідження
Респондентка 1	Працювала, але втратили роботу через	Гайд 3

	війну чи інші обставини	
Респондентка 2	Ніколи не працювала	Гайд 1
Респондентка 3	Ніколи не працювала	Гайд 1
Респондентка 4	Працювала, але втратили роботу через війну чи інші обставини	Гайд 2
Респондентка 5	Покинула роботу після народження дітей, але потім повернулася працювати	Гайд 2
Респондентка 6	Ніколи не працювала	Гайд 1
Респондентка 7	Покинула роботу після народження дітей, але потім повернулася працювати	Гайд 2
Респондентка 8	Ніколи не працювала	Гайд 1

2.6 Етичні засади проведення дослідження та труднощі

Дослідження було проведено у рамках належної дослідницької етики, з урахуванням індивідуальних потреб та повної гарантії конфіденційності даних респонденток. Участь у дослідженні є добровільною, тому відповідає засаді про добровільну участь та поінформовану згоду. Наша пропозиція в участі інтерв'ю базувалася на запрошенні учасниць, інформування про можливі наслідки дослідження та згода від кожної з респонденток на участь у дослідженні.

Слід зазначити що під час проведення інтерв'ю виникали певні труднощі у деяких респонденток, яким було важко повернутися назад, у той стан та ті емоції,

які вони відчували. Через це респондентки відповідали на запитання не дуже обширно, адже згадували травмуючий досвід.

2.7 Концептуалізація понять

Безробіття - складне соціально-економічне явище, при якому не має заробітку та роботи.

Жіноче безробіття - ситуація, коли жінки працездатного віку не мають оплачуваної роботи і активно шукають заняття, проте стикаються з проблемами на ринку праці через різноманітні фактори, такі як дискримінація, недоступність робочих місць або сімейні обмеження.

Безробіття серед жінок в сучасних умовах - це стан, коли жінки, здатні та бажаючі працювати, не можуть знайти роботу або не мають доступу до робочих місць, що відповідають їхнім кваліфікаціям та професійним інтересам у сучасному економічному середовищі. Це явище включає в себе широкий спектр соціальних, економічних і культурних факторів, які обмежують професійні можливості жінок і сприяють їхній фінансовій залежності, а також впливають на загальну соціальну стабільність і добробут.

Гендерна нерівність - це соціально сконструйована диспропорція у доступі до ресурсів, можливостей і прав між особами різної статі, яка часто проявляється у формі систематичної переваги чоловіків перед жінками в політичних, економічних, культурних та соціальних сферах суспільства.

Ринок праці - це система взаємодій між працівниками та роботодавцями, яка регулює процеси найму, оплати праці та умов праці.

РОЗДІЛ 3. НАСЛІДКИ ЖІНОЧОГО БЕЗРОБІТТЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1 Психологічні наслідки жіночого безробіття, які впливають на загальне самопочуття, самооцінку та психічне здоров'я жінок

Психічне здоров'я

Отримані дані свідчать, що жінки, які втратили роботу, можуть відчувати себе безпорадними й непотрібними, що негативно впливає на їхню психологічну стійкість. Більшість респонденток (5) скаржаться на емоційну нестабільність, порушення сну та появу тривожних або депресивних розладів. Серед інших негативних проблем з приводу втрати роботи респондентки зазначають про страх втратити стабільне джерело доходу та фінансову нестабільність.

Умови війни, на думку респондентів, дуже негативно впливають на можливість працевлаштуватися через переживання та страх, вони зазначають про:

- 1) *«переживання через відсутність стабільності та постійні загрози через відсутність безпечних умов перебування» (Респондентка 8)*
- 2) *«постійні новини про складну ситуацію в Україні та на фронті у ЗМІ» (Респондентка 4)*
- 3) *«хвилювання за рідних та необхідність швидко пристосовуватися до нового середовища після прибуття на нове місце проживання» (Респондентка 4)*

Постійне занепокоєння про забезпечення базових потреб сім'ї може викликати хронічний стрес та емоційне виснаження:

«Війна значно вплинула на моє ставлення до пошуку роботи. Тобто раніше я більше орієнтувалася на особистісний розвиток і кар'єрне зростання. Однак, із початком війни мої пріоритети суттєво змінилися, і тепер головним критерієм у пошуку роботи є безпека, стабільність та можливість підтримувати свою сім'ю. Перш за все, війна змусила мене переоцінити ризики, пов'язані з роботою. Раніше я була готова до певних професійних викликів і

навіть ризиків, але тепер питання безпеки стало ключовим. Також війна змусила мене бути більш гнучкою та відкритою до нових можливостей. Я стала розглядати варіанти роботи у різних сферах» (респондентка 4).

Самооцінка

Результати дослідження показали, що важливо створювати умови для підвищення самооцінки та впевненості в собі безробітних жінок, надаючи їм можливості для навчання, перекваліфікації та розвитку нових навичок:

«Маючи значний досвід у галузі економіки, я маю велике бажання знайти роботу, яка б відповідала моїм навичкам та інтересам. Для мене важливо мати можливість застосовувати свої знання та досвід. У пошуках нової роботи я акцентую увагу на тих вакансіях, які стимулювали б мій розвиток як спеціаліста. Я шукаю роботу, яка б дозволяла мені почувати себе впевнено щодо майбутнього і забезпечувала стабільний дохід. Це дозволить мені спокійно планувати своє фінансове майбутнє та забезпечити стабільність для себе та своєї сім'ї. В ідеалі, я б хотіла знайти роботу, яка б поєднувала в собі ці два аспекти: можливість професійного зростання та стабільний дохід. Я відкрита до нових викликів та можливостей і готова вкладати свої зусилля у досягнення цих цілей» (респондентка 1).

Дослідження підтвердило, що жінки, які втратили роботу, можуть відчувати себе «гіршими за інших» та ставитися до себе з упередженням, що негативно впливає на їхню самооцінку:

«Чоловік проти, щоб я працювала, адже він вважає, що в нашій родині немає потреби для цього. Але ж я хочу бути зайнята цікавим для мене заняттям, крім того, я хочу мати свої власні кошти. Мене не влаштовує жити на його гроші, адже так я себе відчуваю неповноцінною» (респондентка 1).

На думку респонденток, нереалізовані амбіції та професійні сподівання можуть спричинити у них розчарування та почуття провини, тобто погіршити самооцінку. Вони вказують на відсутність мети в житті, що може призвести до втрати мотивації та енергії в пошуках роботи.

«Я дуже хочу, щоб моя робота надихала та мотивувала людей, розповідала цікаві історії та сприяла позитивним змінам у суспільстві. Крім того, я хотіла б мати можливість поєднувати свою роботу з подорожами та відвідуванням різних країн та культурних подій. Це дозволить мені розширити свої горизонти, знайомитися з новими людьми та отримувати нові враження, які стануть джерелом натхнення для мого творчого процесу» (респондентка 3).

Загальне самопочуття

Постійна напруга та стрес можуть викликати дратівливість та агресивну поведінку у безробітних жінок, що негативно впливає на їх загальне самопочуття та стосунки з оточуючими. Втрата фінансової незалежності може посилити відчуття вразливості та безпорадності, особливо для жінок, які є єдиними годувальницями в сім'ї.

Гендерні стереотипи та упередження з боку роботодавців можуть підсилити почуття безнадії та невпевненості у своїх силах:

«Я втратила роботу, бо ми не поладнали з директором через його негативне ставлення до мене як до жінки» (респондентка 4).

Дослідження психологічних наслідків жіночого безробіття виявило, що втрата роботи значно впливає на самопочуття, самооцінку та психічне здоров'я жінок. Респондентки повідомляють про емоційну нестабільність, порушення сну, тривожні та депресивні розлади, що виникають у відповідь на стрес від втрати стабільного джерела доходу. Умови війни погіршують ситуацію, підсилюючи переживання через нестабільність та впливаючи на рішення щодо працевлаштування. Важливою є потреба у підтримці та розробці програм для підвищення самооцінки та професійної адаптації жінок, щоб зміцнити їхню психологічну стійкість і покращити загальний добробут.

3.2 Вплив безробіття на міжособистісні відносини у сім'ї та рівень конфліктів

Безробіття має значний вплив на міжособистісні відносини у сім'ї, оскільки фінансовий стрес може спричинити зростання напруженості між членами сім'ї. Дослідження показують, що фінансові труднощі, викликані безробіттям, збільшують ризик сімейних конфліктів, що може негативно вплинути на стабільність сімейних відносин:

«Відсутність стабільного доходу робить складним забезпечення навіть базових потреб, таких як: харчування, одяг, медичне обслуговування та інші щоденні витрати. Це створює для мене відчуття невпевненості та залежності від підтримки хлопця» (респондент 8).

Часто це веде до зниження загального рівня задоволеності сімейним життям та збільшення частоти сварок та нерозумінь (3).

Безробіття може створити напруженість у сімейних фінансових питаннях. Обмежений бюджет та нестабільний дохід можуть призводити до конфліктів щодо витрат, планування майбутнього та забезпечення базових потреб.

Більшість респонденток (6) зауважили: *«Мені не вистачає коштів на придбання якісної косметики та засобів догляду за шкірою, оновлення гардеробу та придбання взуття, оплату курсів та тренінгів для професійного розвитку тощо, підтримання хобі та інтересів, таких як творчі майстерні чи курси, організацію відпочинку та поїздок для зняття стресу»*.

Дослідження виявило, що напруга та невпевненість, пов'язані з безробіттям, можуть призвести до зменшення спілкування та погіршення загальної атмосфери вдома:

«Рішення покинути роботу я прийняла разом із чоловіком, коли ми дізнались про мою вагітність. Перш за все, я хотіла повністю зосередитися на догляді за новонародженим, забезпечити йому належну увагу та турботу в перші місяці життя, тому що чоловік постійно працює і все це повинна робити я. Тому я вирішила повернутись працювати онлайн, тому що було відчуття

самотності і мені не вистачало того спалаху, який я відчувала під час роботи» (респондентка 5).

Проте, варто зазначити, що безробіття може стимулювати до спільного пошуку рішень та підтримки один одного (фактор впливу 3):

«Мій чоловік повністю підтримує моє рішення повернутися до роботи. Він розуміє, наскільки важливо для мене продовжувати професійну діяльність, бути активною та самореалізовуватися у сфері, яку я люблю» (респондентка 5).

Також, респондентка 7 на запитання чи отримує вона необхідну підтримку, зауважує: *«Так, мій чоловік завжди готовий підтримати мене»*.

Ризики виникнення конфліктів

Аналіз відповідей респонденток (8) показав, що безробіття має глибокий вплив на міжособистісні відносини у сім'ї та може суттєво підвищувати рівень конфліктів. Фінансовий стрес, зумовлений відсутністю стабільного доходу, веде до напруженості у взаєминах між членами сім'ї. Фінансовий стрес провокує збільшення сварок і нерозумінь, а також впливає на погіршення загальної атмосфери вдома (3).

Відсутність достатніх фінансових ресурсів для забезпечення базових потреб та реалізації особистих інтересів призводить до додаткових стресових ситуацій та конфліктів щодо розподілу сімейного бюджету. (2 конфлікт) Зокрема, респондентки відзначають, що їм не вистачає коштів (3 конфлікт) на якісну косметику, одяг, взуття, оплату професійних курсів, розвиток хобі та організацію відпочинку. Ці потреби є важливими для їхнього психологічного комфорту та самореалізації.

Однак, дослідження також виявило позитивні аспекти: деякі респондентки (5) отримують підтримку від своїх партнерів, що допомагає зменшити негативний вплив безробіття. Спільний пошук рішень та підтримка один одного можуть стати важливими факторами у подоланні труднощів, пов'язаних з безробіттям, та збереженні гармонії у сім'ї.

Отже, нами виявлено в процесі опитування два негативних (фінансовий стрес та обмежений і нестабільний дохід, напруга та невпевненість, пов'язані з безробіттям) фактори і один позитивний – підтримка від партнерів.

Аналіз показав, що безробіття глибоко впливає на міжособистісні відносини у сім'ї, підвищуючи рівень конфліктів. Фінансові труднощі провокують збільшення сварок і непорозумінь, адже відсутність достатніх коштів для забезпечення базових потреб та реалізації особистих інтересів викликає стресові ситуації.

Таким чином, дослідження підкреслює необхідність забезпечення фінансової стабільності та емоційної підтримки для мінімізації негативних наслідків безробіття на міжособистісні відносини у сім'ї. Спільні зусилля та взаєморозуміння між партнерами можуть сприяти зменшенню напруженості та підвищенню рівня гармонії в сімейних відносинах.

3.3 Соціальна ізоляція та втрата соціального статусу жінок унаслідок втрати роботи

Втрата роботи значно впливає на фінансовий стан особи, що призводить до зниження рівня доходу, обмеження можливостей для покриття базових потреб та інвестування у майбутнє:

«Мені не вистачає коштів на базові потреби, я би хотіла мати окреме житло та задовольняти власні потреби, такі як: освіта, одяг, розваги тощо. Це дозволить мені бути незалежною, самостійно планувати своє майбутнє та вільно приймати рішення без необхідності покладатися на фінансову підтримку від інших. Наявність фінансових ресурсів дозволить мені регулярно оновлювати гардероб та забезпечити якісний відпочинок, що в свою чергу позитивно впливатиме на мій загальний добробут і продуктивність» (респондент 4).

Соціальна ідентичність багатьох жінок тісно пов'язана з їхніми професійними ролями, тому втрата роботи може сприйматися як втрата доходу, так і втрата особистої та соціальної цінності:

«У ідеалі я хотіла б мати можливість зосередитися на своєму творчому процесі без зайвих обмежень часу та ресурсів. Хочу мати достатньо часу на розробку цікавого та оригінального контенту, що буде відповідати потребам моєї аудиторії. Уявленням про ідеальну роботу для мене є можливість працювати онлайн і, щоб я могла вільно виражати свою креативність та ділитися своїми думками з аудиторією. Я бажаю мати підтримку від рідних та друзів у своїх зусиллях, а також можливість заробляти на своїй діяльності та реалізувати свої амбіції та мрії» (респондентка 2).

Соціальна ізоляція виникає через обмеження у здатності взаємодіяти з колегами та зменшення можливостей для соціальних контактів, які зазвичай виникають на робочому місці. Респондентка 4 зауважила: *«Після повернення до України я працювала у Ювелірному магазині, але ми не поладнали з директором через його негативне ставлення до мене»*.

Крім того, результати дослідження показали, що жінки можуть відчувати себе відстороненими та мати почуття самотності:

«Я відчуваю себе менш значущою, оскільки не маю стабільної роботи. Це призводить до того, що я уникаю соціальних зустрічей та спілкування з колегами і друзями» (респондентки 1,3,5).

Результати дослідження показали, що втрата роботи має значний негативний вплив на фінансовий стан жінок, обмежуючи їх можливості задовольняти базові потреби та інвестувати у своє майбутнє. Це, у свою чергу, веде до зниження рівня доходу та фінансової незалежності, що негативно позначається на їхньому загальному добробуті та продуктивності. Відсутність стабільного доходу не лише обмежує можливості для особистісного розвитку та підтримання бажаного рівня життя, але й створює відчуття залежності від фінансової підтримки інших.

3.4 Шляхи вирішення ситуації щодо жіночого безробіття

На думку респонденток, для вирішення ситуації щодо подолання жіночого безробіття слід: 1) забезпечити гнучкі графіки роботи та можливість працювати дистанційно, що сприятиме зниженню бар'єрів для жінок на ринку праці.

2) Запровадження соціальних програм, що надають фінансову підтримку жінкам у період безробіття, допоможе знизити фінансовий тиск та забезпечити базові потреби. Ці програми повинні включати допомогу з оплатою житла, медичних послуг, освіти інші власні потреби. Важливо, щоб соціальні програми були спрямовані не лише на короткострокову допомогу, але й на довгострокову підтримку в працевлаштуванні, надаючи жінкам можливість стабілізувати своє фінансове становище.

3) Психологічна підтримка також є ключовою в рішенні проблем, пов'язаних з безробіттям. Зменшення емоційного навантаження та покращенню їхньої самооцінки. Це важливо для підтримки психічного здоров'я та впевненості у власних силах, що є необхідною умовою для ефективного пошуку роботи.

ВИСНОВКИ

Ми вивчили причини та наслідки жіночого безробіття і встановили, що гендерна нерівність на ринку праці істотно сприяє збільшенню ризику безробіття серед жінок.

Нами виявлено в процесі опитування два негативних (фінансовий стрес та обмежений і нестабільний дохід, напруга та невпевненість, пов'язані з безробіттям) фактори і один позитивний – підтримка від партнерів. Аналіз показав, що безробіття глибоко впливає на міжособистісні відносини у сім'ї, підвищуючи рівень конфліктів.

Дослідження психологічних наслідків жіночого безробіття виявило, що втрата роботи значно впливає на самопочуття, самооцінку та психічне здоров'я жінок. Респондентки повідомляють про емоційну нестабільність, порушення сну, тривожні та депресивні розлади, що виникають у відповідь на стрес від втрати стабільного джерела доходу. Умови війни погіршують ситуацію, підсилюючи переживання через нестабільність та впливаючи на рішення щодо працевлаштування. Важливою є потреба у підтримці та розробці програм для підвищення самооцінки та професійної адаптації жінок, щоб зміцнити їхню психологічну стійкість і покращити загальний добробут.

Крім того, ми виявили, що втрата роботи має значний негативний вплив на фінансовий стан жінок, обмежуючи їх можливості задовольняти базові потреби та інвестувати у своє майбутнє. Це, у свою чергу, веде до зниження рівня доходу та фінансової незалежності, що негативно позначається на їхньому загальному добробуті та продуктивності. Відсутність стабільного доходу не лише обмежує можливості для особистісного розвитку та підтримання бажаного рівня життя, але й створює відчуття залежності від фінансової підтримки інших. Визначено шляхи подолання жіночого безробіття в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва С. "Нетрадиційне навчання нового покоління дітей (покоління діджиталізації)." В: Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта - 2021: інновації в освіті в контексті європеїзації та глобалізації: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, ред. О. Локшиної. Тернопіль: Крок, 2021. С. 196-199.
2. Андріученко Т.В, Артюх О.Р. & Тілікіна Н.В. "Цифрові технології в молодіжній роботі." 2020.
3. Балковий, В. Г., & Кононец, Н. В. "Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства." Друкується відповідно до Наказу по університету № 140-Н від 25 серпня 2021 р. <http://www.buhoblic.puet.edu.ua/files/zb-m-21-2.pdf#page=110>.
4. Вахула Б.Я. "Соціальні інтернет-мережі, їхні функції та роль у формуванні громадянського суспільства." Вісник Львівського університету. Вип. 6. С. 312–313, 2012.
5. Волошинська К.В. & Герасименко Ж.І. "Використання чат-ботів під час дистанційного та змішаного навчання." Актуальні питання методики викладання загальноосвітніх дисциплін в умовах реформування ЗФПО, 2022.
6. "Вступна кампанія 2021." Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/08/17/VSTUP.KAMP.2021-roperedni.pidsumky.17.08.pdf>, 2021.
7. "Вступна кампанія 2022." Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/vstupna-kampaniya-2022-v-infografikah>, 2022.
8. Закон України "Про зайнятість населення." Відомості Верховної Ради України, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
9. Звіт національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2021 рік. 2022. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82-2021.pdf>
10. Ковалинська І. В. "Невербальна комунікація." Київ: Видавництво "Освіта України", 2014. 289 с.

11. Коляденко М. "Партнерська взаємодія для здійснення соціальної підтримки студентської молоді в умовах ВНЗ." Наукові записки НДУ ім. Гоголя, 2016.
12. Кріжик К. "Соціальна адаптація студентів першого курсу НаУКМА в умовах дистанційного навчання." URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23304/Krizhik_Mahisterska_robota.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 2021.
13. Лепканич А.О. & Миронюк І.С. "Особливості та структура залученості до мережі Інтернет студентської молоді різних курсів навчання в умовах карантинних обмежень." URL: <http://healy-nation.uzhnu.edu.ua/article/view/258905/258199>, 2022.
14. Лісовець С. "Соціальна підтримка як фактор психічного здоров'я студентів." Вісник прикарпатського університету, 2010. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1487>.
15. Медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. Опитування ОПОРИ. URL: https://www.oporaua.org/news/polit_ad/24071-naibilshe-novin-ukrayintsi-spozhivaiut-cherez-telegram-youtube-ta-facebook, 2022.
16. Мойсієнко О.В. "Використання телеграм-каналу для промоції освітніх послуг." Збірник матеріалів "Родзинка - 1", 2021.
17. Мудра І. & Кухарська О. "Чат-боти як інструмент для популяризації матеріалів ЗМІ." DOI: 10.23939/sjs2021.02.069, 2021.
18. НаУКМА в рейтингах ВНЗ України. НаУКМА. URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/resursi/153-admission/879-naukma-v-reitynhakh-vnz-ukrainy>, 2023.
19. Реалізація гендерної політики в умовах суспільних трансформацій: збірник тез доповідей учасників Науково-практичної конференції, Черкаси, 27 квітня 2023 р. Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2023. 252 с. [укр., англ., мови].
20. Олексюк Н.С. "Соціальна підтримка батьків дітей з особливими потребами як актуальна проблема." URL: <http://surl.li/fbuhb>, 2019.
21. Омельчук О. В. & Левицька Л.М. "Діджиталізація суспільства і гаджет-залежність сучасної молоді – покоління Digital Natives." URL:

http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32896/Omelchuk_Levitska.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 2020.

22. Подік І. І. "Студенти Z: особливості та перспективи." Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Педагогічні науки, 2017, вип. 159, с. 144-149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2017_159_27.
23. Рисований І.М. "Особливості сучасного покоління студентів в умовах становлення цифрового суспільства." 190с., 2021.
24. Романова Н.Ф. "Соціальна служба в НаУКМА як інноваційний напрям розвитку студентської спільноти." URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22608/01.Romanova_Tezy_konferentsii_25_02_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 2021.
25. Синоруб Г.П. & Довжук І.В. "Віртуальна комунікація та масова культура." Proceedings of the V International Scientific and Practical Conference «Formation of perceptions of the structure of scientific methodology», January 30 – 31, 2023, Vienna, Austria by the «InterSci». 61 p. ISBN – 978-9-40368-949-4.
26. Соболева, С. М. "Кліпове мислення як соціально-психологічний феномен та його роль у навчально-пізнавальній діяльності студентів." Юридична Психологія, 2019, вип. 1413, с. 86.
27. Струтинська, О. В. "Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства." Електронне наукове фахове видання "ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ", 2020, №9, с. 145-160. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020.9.12>
28. Хлебінська О.І. "Теоретичні підходи до цифровізації та цифрової трансформації." URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/230519>, 2021.
29. Шульська Н.М. & Матвійчук Н.М. "Соціальні мережі як ефективне середовище викладацько-студентської комунікації в навчальному процесі." Інформаційні технології і засоби навчання, 2017, Том 58, №2.
30. Ящищак І. В. & Олексюк Н. С. "Організація соціальної підтримки студентів в закладах вищої освіти України." URL: <http://surl.li/fapab>, 2021.

31. Ящищак І. В. "Діяльність студентської служби в університетах США як різновид соціальної підтримки студентів." Науковий журнал Хортицької національної академії, 2022, вип. 6, с. 170-176.

ГАЙД НАПІВСТРУКТУРОВАНОГО ІНТЕРВ'Ю

«Жінок, які ніколи не працювали»

Доброго дня!

Мене звати Дарина Бібик, я студентка 4 року навчання Національного Університету «Києво-Могилянська академія» за спеціальністю «Соціальна робота». У рамках бакалаврської роботи ми досліджуємо тему: «Наслідки жіночого безробіття в контексті сімейних відносин».

Ми хочемо визначити, з якими проблемами стикаються жінки, які не мають досвіду працевлаштування та професійної реалізації та яким чином це впливає на сімейні відносини та виховання дітей.

Опитування буде проводитися у вигляді інтерв'ю. Орієнтовна тривалість – 40 хвилин. Я попрошу Вас дати якомога більш розгорнуту відповідь на питання, але якщо у Вас не буде бажання відповідати на певні питання – ми перейдемо до наступних.

Я прошу у Вас згоди на запис нашої розмови за допомогою диктофону. Участь у дослідженні є добровільною, ваші дані не будуть передані третім особам, а результати дослідження будуть представлені в узагальненому вигляді.

Опитування анонімне, тому Вам не потрібно вказувати своє ім'я та прізвище. Усі отримані відповіді будуть використовуватися лише у межах роботи та з дотриманням правил конфіденційності.

Заповнюється інтерв'юером після проведення інтерв'ю:

1. Номер інтерв'ю: _____
2. Дата: «__» _____ 2024 р.
3. Місце проведення інтерв'ю: _____
4. Початок інтерв'ю: _____ год. _____ хв.
5. Завершення інтерв'ю: _____ год. _____ хв.
6. Тривалість інтерв'ю: _____ хв.

БЛОК 1. «Соціально-демографічні характеристики»

1. Місце проживання
2. Вік
3. Професійна освіта: так/ні (якщо є, то вказати, який фахівець за дипломом)
4. Стаж сімейного життя (років)
5. Кількість дітей, які виховуються у вашій родині (к-ть дітей та їх вік)
6. Стан здоров'я дітей (чи є потреба в спеціальному догляді/чи може дитина відвідувати дитячий заклад)

БЛОК 2. «Загальна характеристика жінок, які ніколи не працювали»

1. Які фактори/обставини спричинили те, що ви ніколи не працювали офіційно?
2. Чи намагалися влаштуватися на роботу?
3. Які бачите переваги та недоліки у тому, що Ви ніколи не працювали?
4. Як Ви уявляєте собі свою професійну діяльність, якби ви розпочали працювати?
5. Чи маєте Ви підтримку від родини, друзів або інших джерел? Яку?
6. Чи є у вас окреме житло чи ви проживаєте спільно з ними?
7. Чи вистачає вам коштів (якщо ні, то які базові потреби не задовольняються)?
8. Чи є якісь чинники, які заважають шукати роботу чи працювати хоча б тимчасово?
9. Які ваші побажання стосовно майбутньої роботи?
10. Чи можуть діти впливати на ваш вибір щодо працевлаштування чи навпаки, доглядати за дітьми вдома?
11. Ставлення вашого чоловіка до вашого рішення почати працювати? Чи отримали б ви необхідну підтримку?
12. Які ваші побажання щодо роботи, яку ви б хотіли отримати в ідеалі?

ГАЙД НАПІВСТРУКТУРОВАНОГО ІНТЕРВ'Ю

«Жінки, які працювали, але покинули роботу після народження дітей, але потім повернулися працювати»

Доброго дня!

Мене звати Дарина Бібік, я студентка 4 року навчання Національного Університету «Києво-Могилянська академія» за спеціальністю «Соціальна робота». У рамках бакалаврської роботи ми досліджуємо тему: «Наслідки жіночого безробіття в контексті сімейних відносин».

Ми хочемо визначити, з якими проблемами стикаються жінки, які мають досвід працевлаштування та професійної реалізації, але через сімейні обставини змушені були залишити свою роботу та яким чином це впливає на сімейні відносини та виховання дітей.

Опитування буде проводитися у вигляді інтерв'ю. Орієнтовна тривалість – 40 хвилин. Я попрошу Вас дати якомога більш розгорнуту відповідь на питання, але якщо у Вас не буде бажання відповідати на певні питання – ми перейдемо до наступних.

Я прошу у Вас згоди на запис нашої розмови за допомогою диктофону. Участь у дослідженні є добровільною, ваші дані не будуть передані третім особам, а результати дослідження будуть представлені в узагальненому вигляді.

Опитування анонімне, тому Вам не потрібно вказувати своє ім'я та прізвище. Усі отримані відповіді будуть використовуватися лише у межах роботи та з дотриманням правил конфіденційності.

Заповнюється інтерв'юером після проведення інтерв'ю:

1. Номер інтерв'ю: _____
2. Дата: «___» _____ 2024 р.
3. Місце проведення інтерв'ю: _____
4. Початок інтерв'ю: _____ год. _____ хв.
5. Завершення інтерв'ю: _____ год. _____ хв.
6. Тривалість інтерв'ю: _____ хв.

БЛОК 1. «Соціально-демографічні характеристики»

1. Місце проживання
2. Вік
3. Професійна освіта: так/ні (якщо є, то вказати, який фахівець за дипломом)
4. Стаж сімейного життя (років)
5. Кількість дітей, які виховуються у вашій родині (к-ть дітей та їх вік)
6. Стан здоров'я дітей (чи є потреба в спеціальному догляді/чи може дитина відвідувати дитячий заклад)

БЛОК 2. «Загальна характеристика жінок, які покинули роботу після народження дітей, але потім повернулися працювати»

1. За яких обставин Ви прийняли рішення, щоб покинути роботу після народження дітей? Що спонукало Вас повернутися працювати?
2. Які виклики Ви зустріли при поверненні до робочого середовища після перерви у кар'єрі? Як ви їх подолали?
3. Яким Ви бачите питання балансу між роботою та особистим життям?
4. Чи розглядали Ви інші способи забезпечення сім'ї під час відсутності роботи?
5. Чи є у вас окреме житло чи ви проживаєте спільно з родичами?
6. Чи вистачає вам коштів (якщо ні, то які базові потреби не задовольняються)?
7. Чи вплинули діти на ваш вибір щодо працевлаштування чи навпаки, було складно вирішити цю проблему?

8. Як би змінилося ваше ставлення до роботи якби у вас був вибір влаштування дітей в дитячі заклади, які б відповідали їх стану здоров'я та потребам у розвитку?
9. Ставлення вашого чоловіка до вашого рішення почати знову працювати? Чи отримали ви необхідну підтримку?
10. Які ваші побажання щодо роботи, яка є зараз і яку ви б хотіли отримати в ідеалі?

**ГАЙД НАПІВСТРУКТУРОВАНОГО ІНТЕРВ'Ю
«Жінки, які працювали, але втратили роботу через війну або інші
обставини»**

Доброго дня!

Мене звати Дарина Бібик, я студентка 4 року навчання Національного Університету «Києво-Могилянська академія» за спеціальністю «Соціальна робота». У рамках бакалаврської роботи ми досліджуємо тему: «Наслідки жіночого безробіття в контексті сімейних відносин».

Ми хочемо визначити, з якими проблемами стикаються жінки, які мають досвід працевлаштування та професійної реалізації, але через сімейні обставини змушені були залишити свою роботу та яким чином це впливає на сімейні відносини та виховання дітей.

Опитування буде проводитися у вигляді інтерв'ю. Орієнтовна тривалість – 40 хвилин. Я попрошу Вас дати якомога більш розгорнуту відповідь на питання, але якщо у Вас не буде бажання відповідати на певні питання – ми перейдемо до наступних.

Я прошу у Вас згоди на запис нашої розмови за допомогою диктофону. Участь у дослідженні є добровільною, ваші дані не будуть передані третім особам, а результати дослідження будуть представлені в узагальненому вигляді.

Опитування анонімне, тому Вам не потрібно вказувати своє ім'я та прізвище. Усі отримані відповіді будуть використовуватися лише у межах роботи та з дотриманням правил конфіденційності.

Заповнюється інтерв'юером після проведення інтерв'ю:

1. Номер інтерв'ю: _____
2. Дата: «__» _____ 2024 р.
3. Місце проведення інтерв'ю: _____
4. Початок інтерв'ю: _____ год. _____ хв.
5. Завершення інтерв'ю: _____ год. _____ хв.
6. Тривалість інтерв'ю: _____ хв.

БЛОК 1. «Соціально-демографічні характеристики»

1. Місце проживання
2. Вік
3. Професійна освіта: так/ні (якщо є, то вказати, який фахівець за дипломом)
4. Стаж сімейного життя (років)
5. Кількість дітей, які виховуються у вашій родині (к-ть дітей та їх вік)
6. Стан здоров'я дітей (чи є потреба в спеціальному догляді/чи може дитина відвідувати дитячий заклад)

БЛОК 2 «Загальна характеристика жінок, які працювали, але втратили роботу через війну чи інші обставини»

1. За яких обставин Ви втратили роботу? Як війна вплинула на ці обставини?
2. Як Ви оцінюєте свої шанси знайти нову роботу після втрати попередньої?
3. Які були ваші перші кроки після того, як ви втратили роботу? Чи/Як Ви шукали нову роботу?
4. Які виклики ви зустріли при пошуку нової роботи після втрати попередньої та як вони пов'язані з обставинами, що склалися?
5. Чи є у вас певні вподобання стосовно сфери діяльності або типу роботи, яку ви шукаєте? Які ваші побажання щодо роботи, яка є зараз і яку ви б хотіли отримати в ідеалі?
6. Чи отримуєте Ви підтримку від близьких людей?
7. Чи розглядали Ви інші способи забезпечення сім'ї під час відсутності роботи?

8. Чи є у вас окреме житло чи ви проживаєте спільно з родичами?
9. Чи вистачає вам коштів (якщо ні, то які базові потреби не задовольняються)?
10. Як би змінилося ваше ставлення до роботи якби у вас був вибір влаштування дітей в дитячі заклади, які б відповідали їх стану здоров'я та потребам у розвитку?
11. Ставлення вашого чоловіка до вашого рішення почати знову працювати? Чи отримали ви необхідну підтримку?
12. Наскільки війна змінила ваше ставлення до пошуку роботи та пріоритету у її пошуку?

Поінформована згода учасника інтерв'ю

Вітаю! Мене звати Бібик Дарина. Я навчаюся на 4 курсі Національного університету «Києво-Могилянська академія», на спеціальності «Соціальна робота».

Я працюю над дослідженням у кваліфікаційній бакалаврській роботі за темою «Наслідки жіночого безробіття в контексті сімейних відносин». Основна мета мого дослідження полягає у розкритті та розумінні впливу жіночого безробіття на сімейні відносини. Я прагну виявити різноманітні наслідки цього явища на економічний статус, соціальну динаміку та психологічний клімат у сім'ях. Через глибокий аналіз цих наслідків я сподіваюся зрозуміти, як жіноче безробіття впливає на розподіл обов'язків у сім'ї, рівень задоволення сімейним життям та загальну стабільність сімейного простору. Саме тому Ваш досвід буде дійсно цінним для мене. Я вдячна, що Ви погодилися приділити на це час та взяти участь у інтерв'ю.

Інтерв'ю триватиме не більше 1 години. Тому я прошу Вас надавати мені чіткі та відкриті відповіді. Крім того, у разі не розуміння мого запитання – говоріть одразу, я спробую перефразувати або зробити його більш зрозумілим. Якщо Ви не захочете відповідати на якесь запитання – Ви можете не відповідати. Ви також можете припинити інтерв'ю у будь який час, якщо будете мати потребу у цьому.

З вашого дозволу, я буду використовувати блокнот для нотаток нашої розмови. Після оприлюднення дослідження я можу надіслати його Вам на пошту. У разі питань – пишіть мені на пошту або Ви можете подзвонити. Нижче залишу контакти. Дякую!

Контактна інформація дослідниці

Бібик Дарина Ігорівна

Тел. +380 (50) 544 37 69

daryna.bibik@ukma.edu.ua